

Jan Charytański

"Programmierten Unterricht - ein Verfahren für morgen", Günter Klotz, München 1969 : [recenzja]

Collectanea Theologica 41/4, 221-222

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

potrzeba prawdziwego, osobistego nawrócenia, a jednocześnie konieczność odpowiednich etapów liturgicznych tej przemiany człowieka. Zdaniem autorów odnowa Kościoła dokonuje się zawsze poprzez powrót do źródeł, a zarazem dzięki otwarciu się na potrzeby człowieka danych czasów. Trzecie fundamentalne założenie stanowi więź istniejąca między misją Kościoła a liturgią.

W pierwszej części M. Du jar i e r przedstawił sześć pierwszych wieków katechumenatu, podkreślając stałe docenianie nawrócenia oraz dostosowanie etapów liturgicznych. Można dorzucić, że M. Du jar i e r jest ponadto autorem dzieła o roli „rodziców chrzestnych” w pierwszych wiekach chrześcijaństwa. Jest on również autorem drugiej części omawianej pozycji oprócz jej pierwszego rozdziału. Omawia w niej wzajemny stosunek słowa i nawrócenia. Przedstawia ewangelizację jako etap poprzedzający wstąpienie do katechumenatu. Treści tej prekatechezy konfrontuje z warunkami życia w pierwszych wiekach i dzisiejszymi. Podobnie porównuje i przeciwstawia dawniejszą i dzisiejszą katechezę katechumenatu pod względem zmiany potrzeb duchowych człowieka i jego uwarunkowań.

A. Laurentin w pierwszym rozdziale drugiej części omawia związek słowa i nawrócenia w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II. W trzeciej zaś części podaje komentarz etapów katechumenatu według dekretu Kongregacji Obrzędów z 1962 r. Odnośnie do niektórych obrzędów zwraca przede wszystkim uwagę na nieprzystosowanie do mentalności współczesnego człowieka. Dzięki niemu również w omawianej książce znalazł się aneks, zawierający próby liturgii katechumenatu dostosowanej do potrzeb Afryki.

U nas chrzty dorosłych nie są jeszcze zjawiskiem zbyt częstym. Niemniej coraz wyraźniej ukazuje się potrzeba prekatechezy. Dla interesujących się tym zagadnieniem może być bardzo owocna lektura zwłaszcza drugiej i trzeciej części omawianej pozycji.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Günter KLOTZ, *Programmierter Unterricht — ein Verfahren für morgen*, München 1969, Kösel-Verlag, s. 195.

Twierdzi się dziś często, że typ uczenia powszechny w szkołach jeszcze należy do okresu sprzed industrializacji. Mówi się o konieczności zmodernizowania szkolnictwa i nauczania dzięki wprowadzeniu najnowszych zdobyczy technicznych. Hasłem staje się określenie „nauczanie programowane”. Günter Klotz, referent szkół wyższych w NRF i wykładowca uniwersytetu w Karlsruhe oraz wydawca czasopisma „Journal of Educational Research”, jest specjalistą od powyższego zagadnienia.

Jego książka stanowi poszerzone opracowanie memoriału, jaki Instytut Naukowej Pedagogiki w Monasterze przedłożył wybranemu kręgowi pedagogów szkolnych, naukowców w dziedzinie wychowania, oraz osobom odpowiedzialnym za politykę szkolną w NRF. Autor stwierdza przede wszystkim, że nauczanie programowane jest jeszcze za słabo uwzględniane w szkolnictwie Niemiec zachodnich i zbyt podlega pragmatyzmowi praktyków. Toteż pragnie przedstawić podstawy i znaczenie tego nauczania.

Przed wszystkim z wielką znajomością literatury omawia historię tego kierunku, przedstawia poszczególne szkoły i ich wzajemny stosunek do siebie i to zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak w głównych krajach Europy. Zdaniem autora nauczanie programowane dotychczas opiera się bardziej na godnych pochwały poglądach niż na sprawdzalnych hipotezach i sprawdzonych twierdzeniach. Nie może być owocem doświadczeń w szkole, ale przede wszystkim musi wypływać ze ściśle naukowych badań. Między dotychczasową pedagogiką i dydaktyką a nauczaniem programowanym istnieje podobna różnica jak między medycyną praktyczną a naukową.

Niemniej nauczanie programowane stanowi dział pedagogiki jako nauki

o socjalizacji i przekazywaniu kultury. Jest więc jedną z wielu dróg i musi być konfrontowane ze wszystkimi innymi metodami i techniki nauczania. W nauczaniu programowanym chodzi przede wszystkim o indywidualizację nauczania, najpełniejsze uwzględnienie uwarunkowań indywidualnych. Dalej nacisk jest położony na wprowadzenie środków technicznych, które nigdy nie zastąpią żywego nauczyciela, niemniej mogą zastąpić wiele jego funkcji. Wreszcie nauczanie programowane umożliwia nieomal dokładne powtarzanie wyników uczenia się. Charakterystycznym jest właśnie ścisły związek między procesem nauczania a uczenia się. Między zaś środkami technicznymi a indywidualizacją istnieje sprzężenie zwrotne.

Lektura tej pozycji nie jest łatwa. Wymaga przede wszystkim już pewnego zorientowania w problematyce omawianej, gdyż nie jest wprowadzeniem, ale głębszym omówieniem różnych prób i ich niewystarczalności. Wydaje się lekturą wskazaną przede wszystkim dla wykładowców pedagogiki i dydaktyki.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Mut zur Entscheidung, wydała Margrit Erni, Zürich—Einsiedeln—Köln 1969, Benziger Verlag, s. 133.

Wola, osobista i w pełni osobowa decyzja jednostki w różnych dziedzinach jej życia staje się momentem charakterystycznym dla obecnego układu społecznego, jak również centralnym problemem pedagogicznym. Oświetleniu go z różnych punktów widzenia poświęcona jest niniejsza pozycja. Opracowali ją wykładowcy psychologii, pedagogiki, antropologii filozoficznej, dydaktyki, jak również kierownicy instytucji wychowawczych Szwajcarii. Pracę można podzielić na dwa wielkie działy.

Pierwszy z nich stanowią artykuły bardziej teoretyczne omawiające zagadnienie wolnej woli, decyzji, sumienia. Autorzy są szczególnie uwrażliwieni na zmiany zachodzące we współczesnym świecie, związane przede wszystkim z demokratyzacją życia społecznego. U podstaw dostrzegają wolność, ale jednocześnie ukazują, w jak wielkiej mierze decyzje ludzkie są uwarunkowane socjologicznie, a ponadto przez podświadomość człowieka. Sumienie, decyzję człowieka wiążą ze światem wartości. Wychowanie do prawdziwej wolnej decyzji widzą w kształtowaniu właściwej hierarchii wartości, ale również w budzeniu radości decyzji i rzeczywistej wolności wychowanka.

W drugiej grupie tematów autorzy omawiają różne pola wychowania do osobowej decyzji. Najwięcej miejsca poświęcają zagadnieniu rodziny. Demokratyzacja rodziny wskazuje na większą konieczność osobistej decyzji wszystkich jej członków, ale zarazem większą niepewność dokonywanego wyboru. Decyzja paternalistyczna dawnej rodziny ustępuje miejsca decyzji wspólnotowej dotyczącej samego założenia rodziny, jej stylu życia, religii itp. Odnosny artykuł dużo miejsca poświęca wolności i decyzji dzieci, zakresowi tej wolności i wychowaniu do niej.

Również w procesie nauczania, dokonującym się w szkole i to najczęściej w formie autorytatywnego przekazu, autorzy ukazują możliwość wychowania do decyzji, oczywiście przy większej demokratyzacji życia szkoły. Szczegółowo analizują poszczególne elementy procesu uczenia się podkreślają w nich moment wyboru, decyzji. Całość ujmują syntetycznie jako „decyzja za prawdą”. Dostępnie krytycznie ocenia odpowiedni artykuł wychowanie w internatach, podsuwające zbyt wąski zakres stosunków międzyludzkich i zbyt małe pole dla wolnej decyzji. Do tej grupy tematycznej można wreszcie zaliczyć artykuł omawiający decyzję we wspólnotach koleżeńskich, np. zawodowych. Pracę kończą rozważania nad osobowością nauczyciela wychowawcy. Podstawowe znaczenie posiada pierwsza decyzja podjęcia się tego zawodu i jej motywacja świadoma, a jeszcze bardziej nieświadome racje, kształtujące następnie styl jego pracy i wpływ na wychowanków.